

Social Cohesion and Development

Vol 3, No 2 (2008)

Danilo Zolo, *Globalization: An Overview*, European Consortium for Political Research (ECPR) Press, Colchester 2007

Δημήτρης Α. Σωτηρόπουλος

doi: [10.12681/scad.9541](https://doi.org/10.12681/scad.9541)

Copyright © 2016, Δημήτρης Α. Σωτηρόπουλος

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Σωτηρόπουλος Δ. Α. (2016). Danilo Zolo, *Globalization: An Overview*, European Consortium for Political Research (ECPR) Press, Colchester 2007. *Social Cohesion and Development*, 3(2), 186–188. <https://doi.org/10.12681/scad.9541>

pressures. This group comprises countries of the Southern or Central and Eastern European types or those ranking low in terms of competitiveness, and where a certain downloading of ideas is also evident. Nonetheless, all countries under study report an increasing interaction and transformation in the relationships between the EU and national level in the social policy field. Acknowledging the difficulties posed by the existence of a variety of definitions of the ESM, Juho Saari and Kari Valimaki in the concluding chapter attempt to increase the theoretical and socio-political usefulness of the concept by identifying 10 characteristics or dimensions of the ESM; beyond the shared common values, these include common identity, partnership, gender equality, common challenges, common policy responses, common institutions, common policy processes, commitment to the welfare state/society and European dimensions. While attempting to move a step forward by seeking to incorporate elements of both argumentations regarding the essence of the ESM (the one focusing on common values and the one stressing the group-specific institutional, political, cultural and geographical legacies) the authors risk concept-stretching which could ultimately undermine the usefulness of the concept.

In terms of advancing our understanding of the Europeanisation of social protection the book, through its eleven country studies, provides a comprehensive picture of the differences of Europeanisation patterns, while making apparent that the EU influence is not homogenous across countries. In parallel, with its emphasis on member states' responses the analysis highlights the multidimensional character of the process; member states are not mere passive recipients of EU initiatives but at the same time shape them through their responses (or lack of) making explicit the dynamic nature of the process. Nonetheless, given the increasing importance of mechanisms of policy learning and diffusion of ideas in the formulation of social policy, the analysis could profit further through the inclusion of the EU effect on non-EU member states such as Switzerland and Norway, two countries where such mechanisms are most likely to have an effect given the similarities and geographical proximity to EU member states (for an overview of the case selection problem in Europeanisation research see Haverland M., 2006, *Does the EU Cause Domestic Developments? Improving Case Selection in Europeanisation Research*, *West European Politics*, 29(1): 134-146). Overall, *The Europeanisation of social protection* constitutes an insightful book for scholars interested in the increasing interaction of the EU and national level in social protection and the evolving character of social policy in Europe.

M. Angelaki
Panteion University

**Danilo Zolo, *Globalization: An Overview*,
European Consortium for Political Research (ECPR) Press, Colchester
2007**

Είναι άραγε αδιαμφισβήτητο ότι η παγκοσμιοποίηση είναι οικονομικό φαινόμενο, ότι έχει κατακλύσει τον πλανήτη, ότι έχει αρνητικές συνέπειες για τους περισσότερους ανθρώπους και ότι οι περισσότεροι αναλυτές είναι επικριτικοί απέναντι στο φαινόμενο αυτό; Ο Ντανίλο Ζόλο, καθηγητής φιλοσοφίας του δικαίου και του διεθνούς δικαίου στο Πανεπιστήμιο της Φλωρεντίας, βάζει τα πράγματα στη θέση τους. Όπως εξηγεί στο ευσύνοπτο βιβλίο του, που αποτελεί επισκόπηση των σχετικών αναλύσεων, πολλοί, αν όχι οι περισσότεροι συγγραφείς διάκεινται θετικά προς την παγκοσμιοποίηση. Στην Ελλάδα, όπου έχει δημοσιευθεί πληθώρα επικριτικών βιβλίων για την παγκο-

σμιοποίηση, έχουμε στρεβλή εικόνα των αναλύσεων που τάσσονται υπέρ της παγκοσμιοποίησης. Αυτό είναι αναμενόμενο, μια και στη χώρα μας διαβάστηκε πολύ μία μόνο τέτοια ανάλυση, το μέτριο βιβλίο του Thomas L. Friedman, *To Lexus και η ελιά*, Ωκεανίδα, Αθήνα 2001. Αντιθέτως, δεν είναι τόσο γνωστά άλλα έργα που υποστηρίζουν ότι η παγκοσμιοποίηση έχει ευνοϊκές συνέπειες, όπως τα διεθνώς ευπώλητα βιβλία των Martin Wolf, *Why Globalization Works*, Oxford University Press, Οξφόρδη 2004 και Jagdish Bhagwati, *In Defence of Globalization*, 2η έκδοση, Yale University Press, New Haven, 2005. Ο Ζόλο παίρνει ενδιάμεση θέση μεταξύ των υποστηρικτών και των επικριτών της παγκοσμιοποίησης, υποστηρίζοντας ότι ναι μεν πρόκειται για αρνητικό φαινόμενο, αλλά οι συνέπειές του μπορούν να αμβλυνθούν.

Ο συγγραφέας δέχεται ότι υπάρχουν και θετικές συνέπειες της παγκοσμιοποίησης. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται η βαθμιαία ενοποίηση της ανθρωπότητας μέσω της κατάρτησης των εθνικών φραγμών, η συνειδητοποίηση της υπερ-εθνικής φύσης των σημαντικότερων προβλημάτων (προστασία του περιβάλλοντος, καταπολέμηση της φτώχειας) και η διάδοση στοιχείων από διαφορετικές κουλτούρες, που χωρίς την παγκοσμιοποίηση θα είχαν παραμείνει άγνωστες. Θετικές συνέπειες είναι επίσης τα σκιρτήματα μιας παγκόσμιας κοινωνίας πολιτών και η διαμόρφωση μιας παγκόσμιας κουλτούρας μέσω του διαπολιτισμικού διαλόγου. Εύλογα ο Ζόλο δεν έχει πειστεί ότι οι θετικές συνέπειες υπερτερούν των αρνητικών. Οι ισχυρές οικονομίες, οι πολυεθνικές επιχειρήσεις και οι λαοί της Δύσης έχουν ωφεληθεί δυσανάλογα από τις βασικές εκδηλώσεις του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης, δηλαδή από την εντατικοποίηση των διεθνών οικονομικών συναλλαγών και από τη συρρίκνωση του χρόνου και του χώρου της ανθρώπινης συμβίωσης, καθώς οι ταχύτερες συγκοινωνίες και οι νέες τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνίας φέρνουν τους ανθρώπους κοντά πιο σύντομα από ποτέ άλλοτε.

Οστόσο, οι περισσότεροι κάτοικοι του πλανήτη δεν έχουν δει αλλαγές στη ζωή τους εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης. Είναι λάθος να πιστεύουμε ότι η παγκοσμιοποίηση επηρεάζει την υψηλότερη, αφού οι περισσότεροι άνθρωποι εξακολουθούν να ζουν σε συνθήκες ένδειας, σε περιοχές που ελάχιστα επηρεάζονται από την παγκοσμιοποίηση (Υποσαχάρια Αφρική, Νότια Ασία και Μέση Ανατολή). Η παγκοσμιοποίηση δεν αφορά όλους γιατί η ολοκλήρωση των οικονομικών σχέσεων δεν είναι παγκόσμια, αλλά περιφερειακή (Ενωμένη Ευρώπη, Νοτιοανατολική Ασία, Βόρεια Αμερική). Τέλος, η παγκοσμιοποίηση έχει εσφαλμένα εκληφθεί ως γενικό οικονομικό φαινόμενο, ενώ αφορά ειδικά τη χρηματοπιστωτική σφαίρα και έχει και ορισμένες μη οικονομικές διαστάσεις. Τέτοιες μη οικονομικές διαστάσεις είναι ορατές στις σφαίρες της κουλτούρας, των μέσων μαζικής ενημέρωσης, του δικαίου και της απόδοσης δικαιοσύνης, καθώς και στη διεξαγωγή των πολέμων.

Σε αυτά τα θέματα του βιβλίου του ο Ζόλο είναι πιο πρωτότυπος από ό,τι στα οικονομικά θέματα. Ενδεικτικά, παρουσιάζει την ανάδυση μιας παγκόσμιας νομικής σφαίρας στην οποία ιδρύονται διεθνή δικαστήρια, ενώ ταυτόχρονα δικηγόροι μεγάλων εταιρειών, εργαζόμενοι στα διάκενα των εθνικών έννομων τάξεων, συνάπτουν συμφωνίες, επιζητούν αποζημιώσεις, καταλήγουν σε εξωδικαστικούς συμβιβασμούς και χρησιμοποιούν το δίκαιο ως εργαλείο δράσης σε έναν κόσμο υψηλού επιχειρηματικού ρίσκου. Εξίσου ενδιαφέρουσα είναι και η ανάλυση του Ζόλο για τη διεξαγωγή των σύγχρονων πολέμων, τους οποίους θεωρεί διαφορετικούς από τους παλιότερους πολέμους. Σήμερα οι πόλεμοι διεξάγονται από ένα ηγεμονικό κράτος, τις ΗΠΑ, κατά ορισμένων κρατών που έχουν ονομαστεί «παρίες» και κατά τρομοκρατικών ομάδων. Σκοπός των πολέμων δεν είναι η κατανομή της γης, αλλά η προνομιακή για τον επιτιθέμενο εξασφάλιση πλουτοπαραγωγικών πόρων. Οι εν λόγω πόλεμοι γίνονται παρά τη βούληση των διεθνών οργανισμών, είναι υπονομευτικοί του διεθνούς δικαίου και περιβάλλονται από ένα ένδυμα νομιμοποίησης, την προσπάθεια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των οικουμενικών αξιών, που μετά βίας καλύπτει τα ωμά συμφέροντα του παγκόσμιου ηγεμόνα.

Στο σημείο αυτό, όπως και στην κριτική του εναντίον των προτάσεων για την ίδρυση παγκόσμιων δομών, οι οποίες θα μπορούσαν να ασκήσουν έλεγχο στις κινήσεις του διεθνούς κεφαλαίου, ο Ζόλο γίνεται απλουστευτικός. Το αποτέλεσμα είναι να περιπίπτει σε αντιφάσεις. Από τη μια δεν συζητά την πιθανότητα μιας παγκόσμιας διακυβέρνησης και από την άλλη θεωρεί ότι η διαχείριση της παγκοσμιοποίησης είναι δυνατή. Επίσης, εκφράζοντας την αντίθεσή του στις απόψεις όσων προτείνουν έναν μετα-εθνικό αστερισμό διαδικασιών για τη συλλογική επίλυση των προβλημάτων (Γιούργκεν Χάμπερμας, Νορμπέρτο Μπόμπιο, Ρίτσαρντ Φαλκ), ο Ζόλο περιορίζεται να δείξει ότι τέτοιες διαδικασίες δεν υπάρχουν. Παρακάμπτει έτσι το κανονιστικό πρόβλημα που θέτουν οι ανωτέρω διανοητές του κοσμοπολιτισμού σχετικά με το αν πρέπει να θεσμοθετηθούν υπερ-εθνικοί τρόποι εξισορρόπησης της ισχύος του κεφαλαίου. Σε κάθε περίπτωση, η συμβολή του Ζόλο είναι χρήσιμη τόσο γιατί προσφέρει μια κριτική επισκόπηση διαφόρων απόψεων για την παγκοσμιοποίηση, περιλαμβάνοντας μάλιστα και τις απόψεις λιγότερο γνωστών γάλλων και ιταλών αναλυτών, όσο και γιατί διευρύνει την έννοια της παγκοσμιοποίησης συζητώντας τις πολιτισμικές, δικαιοϊκές και στρατιωτικές/πολεμικές όψεις του φαινομένου.

Δημήτρης Α. Σωτηρόπουλος
Πανεπιστήμιο Αθηνών